

تأثیر اکوتوریسم در توسعه اقتصاد گردشگری شهر تهران

چکیده

تأثیر روزافزون علوم منابع طبیعی و محیط‌زیست در اقتصاد دنیا، ایجاد شاخه‌های نوینی از علوم و صنایع مربوط را در پی داشته که هر یک به نوبه خود قابلیت اثرپذیری از بوم‌سازه را دارا هستند. دانش اکوتوریسم با گردشگری طبیعت به عنوان یکی از پر جاذبه‌ترین و در عین حال پر منفعت‌ترین علوم وابسته به منابع طبیعی و محیط‌زیست تلقی می‌شود که در اقتصاد ایران بسیار ارزشمند است. وجود منابع طبیعی منحصر به فرد در ایران و اقلیم‌های گوناگون، اختلاف درجه حرارت و بارندگی و... و وجود ۹۹ مرکز گردشگری طبیعی با ویژگی خاص در تهران به عنوان پایتخت، شرایطی بسیار مناسب برای توسعه صنعت اکوتوریسم در کشور مهیا نموده است. امری مهم که تحقق و گسترش آن بر اساس موازین علمی و استانداردهای جهانی نه تنها می‌تواند بهبود کیفیت منابع طبیعی موجود و جلوگیری از نابودی آن را به همراه داشته باشد، بلکه بر توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع محلی و بومی که بخش جدایی‌ناپذیر از عرصه‌های منابع طبیعی را تشکیل می‌دهند نیز بسیار تأثیرگذار خواهد بود.

کلیدواژه: توسعه اقتصادی و اجتماعی، گردشگری طبیعت، منابع طبیعی، محیط‌زیست، جوامع محلی و شهری

حسین محمدپور زرنیدی**

سید محسن طباطبایی**

۱- تبیین ابعاد اکوتوریسم

WTO یا سازمان جهانی گردشگری، اکوتوریسم را به صورت زیر تعریف می کند: نوعی از گردشگری که در آن مسافرت به مناطق طبیعی (که به نسبت بدون آسیب مانده) با اهداف مطالعاتی و بهره بصری از مناظر و رستنی های طبیعی و حیات وحش و با توجه به جنبه های فرهنگی هم در گذشته و هم در حال صورت می پذیرد. جدیدترین و کامل ترین تعریف توسط Marth Honey در سال ۱۹۹۹ ارائه شد او بیان کرده که اکوتوریسم سفر به مناطق حساس، بکر، سالم و معمولاً حفاظت شده می باشد.

بر اساس برآورد WTO در حالی که رشد عمومی صنعت توریسم برای نخستین دهه (۲۰۰۰ تا ۲۰۱۰) بین ۳/۴ تا حداکثر ۷/۶ درصد پیش بینی می شود. یافته های موجود بیانگر آن است که بیشترین قسمت از این رشد در بخش اکوتوریسم به وقوع پیوسته و به طور کلی رشد این بخش بین ۱۰ تا ۳۰ درصد خواهد بود. به این ترتیب انتظار می رود تا یک دهه دیگر شمار طبیعت گردان که اکنون هفت درصد از کل مسافران جهان را شامل می شود به بیست درصد برسد تا شاهد تأثیر روزافزون آن بر اقتصاد جهان باشیم.

نکته قابل توجه این است که به طور معمول زمان سفر برای طبیعت گردان طولانی تر از زمان سفر برای علاقمندان به جاذبه های تاریخی، فرهنگی یا تجاری است. بر اساس آمار هر اکوتوریست به طور متوسط بین یک هزار تا یک هزار و پانصد دلار درآمد ارزی به ارمغان می آورد. پس در حقیقت اکوتوریسم برای گردشگر یک سفر آموزنده می باشد که درآمد آن صرف حفاظت محل شده و مستقیماً در رشد و توسعه اقتصادی و تقویت سیاسی جوامع محلی تأثیر گذاشته و موجب تکریم فرهنگ های گوناگون می شود.

به هر حال ویژگی های اکوتوریسم شامل ۱- کمک به رفاه اجتماعی جوامع بومی، ۲- تأکید بر مالکیت بومی و ایجاد فرصت های شغلی مشارکت در حفاظت از تنوع زیستی، ۳- تجربه آموزشی، ۴- مسئولیت پذیری گردشگران، ۵- قابلیت اداره شدن به وسیله مؤسسات و شرکت ها و گروه های کوچک، ۶- کمترین نیاز به استفاده از انرژی های تجدیدپذیر، می باشد. در سالیان اخیر به دلیل اهمیت گردشگری از آن به عنوان یک صنعت نامبرده می شود و این صنعت به اندازه های درآمدزا و پرسود می باشند که بسیاری از کشورها به اندازه درآمد نفتی کشورمان ایران از این صنعت کم هزینه و پرسود درآمدزایی کرده اند. صنعت گردشگری یا اصطلاحاً صنعت

توریسم، سومین صنعت مولد شغل و سرمایه بعد از صنعت نفت و خودروسازی می باشد. به همین دلیل در دهه های اخیر بسیاری از دولت ها، مسئولین اقتصادی و صاحب نظران با حساسیت بیشتری به گسترش این صنعت روی آورده اند و در تلاش هستند سهم بیشتری از بازار جهانی این صنعت را برای جوامع خود به ارمغان ببرند. گردشگری در چند دهه اخیر به یکی از مهمترین بخش های فعالیت اقتصادی کشورها تبدیل شده است.

۲- تأثیر اکوتوریسم در وضعیت اقتصادی منطقه گردشگری

اقتصاددانان از صنعت گردشگری به عنوان یک صنعت مولد سرمایه و اشتغالزا نام می برند و توجه خاصی به این صنعت دارند لذا معتقدند توسعه صحیح گردشگری به لحاظ اقتصادی موجب افزایش ارزش آوری می شود. صاحب نظران علم اقتصاد معتقدند اگر کشوری بتواند از پتانسیل ها استفاده کرده و چرخ های این صنعت را به حرکت درآورد شاهد شکوفایی شگرفی در سطح اقتصاد خواهد بود. تأثیر این صنعت از جهات مختلف قابل بررسی و مهم است که به تعدادی از این مؤلفه ها در زیر اشاره شده است: ورود ارز به کشور، اشتغال در بسیاری از زمینه ها، پویایی بازار خرده فروشی، فعال شدن فرودگاه ها و سیستم حمل و نقل، افزایش سرمایه گذاری، افزایش تولیدات محلی و بومی و صنعتی (صنایع دستی و محصولات فرهنگی)، افزایش میزان سرمایه گذاری بخش خصوصی (هتل سازی و سایر خدمات مرتبط) و بسیاری از موارد دیگر که هر یک به تنهایی قابل بررسی و مطالعه می باشد.

امروزه اکوتوریسم یکی از مهمترین فعالیت های اقتصادی در نقاط مختلف جهان محسوب می شود. اکوتوریسم فرصت بسیار مناسبی در اختیار بازدیدکنندگان قرار می دهد تا نسبت به اهمیت حفظ فرهنگ ها و چگونگی محافظت از فرهنگ های محلی و طبیعت آگاه شوند. این شرایط برای جوامع محلی و روستاها و نواحی دور دست طبیعی درآمد خوبی ایجاد می کند. همچنین توسعه و اجرای اکوتوریسم در بر دارنده نتایجی است: اهمیت نواحی حفاظت شده و اکوسیستم ها را افزایش داده و ارزش اقتصادی آنها را بالا می برد، برای نواحی حفاظت شده درآمد مستقیم ایجاد می کند، منجر به ایجاد تشکیلات منسجم برای پایش از نواحی محافظت شده در سطح جوامع محلی و بین المللی

می‌شود، باعث ارتقاء فرهنگ استفاده پایدار از منابع طبیعی شده و منجر به کاهش تهدیدات جوامع زیستی می‌شود. در مناطق با جاذبه‌های طبیعی قابلیت بالایی برای تحقق سود بخشی اکوتوریسم به افراد محلی وجود دارد. در حالی که در نواحی با بازدیدکنندگان کمتر این قابلیت وجود ندارد. اکوتوریسم می‌تواند در جوامع محلی پیرامون آن اشتغال‌زایی نموده و در آن انگیزه اقتصادی ایجاد کند.

گردشگران بسیاری به تدریج از سفرهای صرفاً تاریخی در مسیرهای تکراری، فاصله گرفته و به طبیعت‌گردی در مسیرها و مناطق بکر و تازه، روی آورده‌اند. تجربه دنیا‌های تازه و شگفت‌انگیز، آشنایی و حتی هم‌زیستی کوتاه‌مدت با مردم و فرهنگ‌های گوناگون، انرژی گرفتن از طبیعت و غوطه‌ور شدن در دنیای ژرف آن، از نیازهای جدی انسان امروز است و هم از این روست که طبیعت‌گردی با همه جلوه‌هایش حرکتی نو در جهان است. اما اکوتوریست‌ها، همچون توریست‌های فرهنگی، اغلب توریست‌هایی هستند که مقابل هنجارهای اجتماعی و مذهبی کشور میزبان قرار نگرفته بلکه آنها را رعایت می‌کنند. از نگاه دیگر، توسعه اکوتوریسم نیازمند سرمایه‌گذاری گسترده برای امکانات زیر بنایی مثل هتل و جاده نیست. اکوتوریسم بیش از تأسیسات رفاهی و اقامتی نیاز به منابع انسانی دارد به همین دلیل شاید نیازی به جذب سرمایه‌گذاری‌های سنگین نداشته باشد در حالی که از سوی دیگر می‌تواند با ابعاد حجم انبوه‌تری از فرصت‌های شغلی، منافع آن را به‌طور مستقیم متوجه مردم بومی و اقشار تهیدست جامعه سازد.

حفاظت از منابع طبیعی، منافع نظیر هوای پاکیزه، آب تازه، بانک ژن، ذخیره کربن، حفاظت ساحلی تفرج و مواردی از این دست را فراهم می‌سازد. هر چند که این فوائد به صورت ارزش بازاری در نیامده است ولی مردم به‌صورت رایگان از آنها لذت می‌برند.

تنوع زیستی تا سال ۲۰۰۳ در سه لایه ژن، گونه و اکوتوریسم بود؛ اما از سال ۲۰۰۳ به بعد منظر هم جزو لایه‌های تنوع زیستی قرار گرفته که این خود باعث شده حفظ زیبایی و نگهداری از محیط امروزه اهمیت ویژه‌ای داشته باشد. بر این مبنای اکوتوریسم، به‌طور بالقوه می‌تواند ملاحظات اقتصادی و حفاظتی را با هم درآمیزد. به‌دلیل همین رقابت بر سر منابع، حفاظت‌کنندگان متوجه شدند که شرایط و اوضاع اقتصادی جوامع محلی باید به‌طور

توام و در کنار هم برای راهکارهای حفاظتی در نظر گرفته شود. در اغلب موارد ساکنین محلی برای حفظ و مدیریت منابع طبیعی پایدار به انگیزه‌های مالی نیاز دارند. تحولات اقتصادی و سیاسی اغلب باعث محدودیت انتخاب و افزایش اتکاء افراد محلی به مناطق طبیعی می‌شود.

۳- نقش اکوتوریسم در اقتصاد ایران

کشور پهناور ما، با ویژگی‌های طبیعی خاص برای شیفتگان اکوتوریسم منطقه بسیار مستعد در زمینه جذب گردشگران طبیعی در سطح بین‌المللی به‌شمار می‌آید. باید توجه داشته باشیم که صنعت اکوتوریسم علاوه بر پدید آوردن هزاران فرصت شغلی تازه، بهره‌برداری ناپایدار از عرصه‌های منابع طبیعی کشور را، به بهره‌برداری پایدار از منابع مزبور تبدیل می‌کند.

بر اساس گزارش سازمان جهانی گردشگری، ایران رتبه دهم جاذبه‌های باستانی و تاریخی و رتبه پنجم جاذبه‌های طبیعی را داراست، با این وجود از لحاظ بهره‌برداری از این منابع در جایگاه مطلوبی قرار ندارد. با این اوصاف میانگین درآمد سهم ایران از درآمد صنعت گردشگری جهان ۰/۰۴ است. بر اساس آمارهای اعلام شده طی سال‌های گذشته از مجموع گردشگران وارد شده به ایران تنها ۲/۰۲ آنها اکوتوریسم بوده‌اند.

البته منابع و ذخایر طبیعی ایران و امکان سنجی هر یک از جاذبه‌های اکوتوریستی قابل سرمایه‌گذاری در کشور حاکی از آن است که اکوتوریسم در ایران یک منبع اقتصادی کم‌نظیر و بسیار مستعد و البته رها شده به حال خود است. قطعاً موقعیت اکوتوریسمی ایران در وهله نخست ناشی از شرایط توپوگرافی آن در جوار منطقه پر فشار و جنب منطقه حاره است. به‌طور معمول انتظار می‌رود کشورهایی که در این حوزه پر فشار قرار دارند، برخوردار از اقلیم خشک و نیمه‌خشک و چشم‌اندازهای ناشی از این پدیده اقلیمی باشند. اما مجموعه‌ای از عوامل تکتونیکی که شامل مجموعه‌ای از چین خوردگی‌های دوران اول و دوم و سوم زمین‌شناسی است موجب شده است ایران به یکی از بلندترین فلات‌های دنیا تبدیل شود. در نتیجه عامل ارتفاع به‌شدت در تقابل با عامل عرض جغرافیایی عمل کرده و موجب شده است وضعیت طبیعی ایران تفاوت‌های بسیاری با موقعیت جغرافیایی آن در کره زمین داشته باشد.

بررسی جغرافیایی سنجی طبیعی ایران و نیز امکان سنجی هر کدام از جاذبه‌های اکوتوریستی قابل سرمایه‌گذاری در کشور ما بیانگر آن است که اکوتوریست در ایران یک منبع اقتصادی کم‌نظیر خاص، بسیار مستعد و البته توسعه نیافته است.

۴- توسعه اکوتوریسم در تهران

با توجه به وضعیت توپوگرافی خاص و تنوع اقلیمی شهر تهران، این شهر دارای منابع جذابی از لحاظ گردشگری است. این شهر در عین حال با مشکلات محیط‌زیستی مانند جمعیت زیاد، آلودگی هوا و ترافیک دست به گریبان است. آلودگی هوا یکی از معضلاتی است که مستقیم بر سلامت جسمی و روحی شهروندان تأثیر می‌گذارد که این خود نیاز به تفریح و تفرج را به‌عنوان یک نیاز اساسی به یک ضرورت تبدیل کرده است.

نبود طرح و برنامه و تجهیزات جنبی برای گردشگران در استان تهران، یکی از مشکلاتی است که منجر به صدمه زدن به محیط‌زیست و عدم‌استفاده بهینه از امکانات موجود و آشفتگی در طرح‌های آبی و زبان‌های اقتصادی شده است. در همین راستا و به منظور بهبود شرایط زندگی شهروندان در جهت استفاده از مواهب طبیعی و جلوگیری از آسیب به منابع گردشگری و همچنین بر اساس تأکیدات کمیسیون شماره پنج متروپولیس، ستاد محیط‌زیست و توسعه پایدار تدوین طرح جامع اکوتوریسم کلان‌شهر تهران را در دستور کار خود قرار داده است.

اهداف مهم طرح فوق، شامل شناسایی منابع و پتانسیل‌های گردشگری در شهر تهران، شناخت و بررسی کمبودها، امکانات و ظرفیت‌ها در جهت ارائه راهکار به‌منظور رفع نیازهای موجود و حفاظت از محیط‌زیست، آموزش و فرهنگ‌سازی در زمینه حفظ و نگهداری منابع گردشگری در جهت توسعه پایدار اکوتوریسم شهری در مناطق فوق می‌باشد. این طرح به‌منظور تنظیم چشم‌انداز ۱۵ ساله توسعه گردشگری استان تهران تدوین شده، که در این طرح سعی شده تا پشتوانه‌های فرهنگی، هویت ملی، میراث فرهنگی و طبیعی استان تهران شناسایی شود. همچنین در این طرح زمینه فرهنگ‌سازی برای جذب گردشگر خارجی و داخلی و انتقال دستاوردهای فرهنگی استان به‌منظور ارائه تصویر مناسب از پایتخت کشور به گردشگران خارجی و داخلی در این طرح لحاظ شده است و همچنین ۹۹ جاذبه گردشگری

طبیعی برای شهر تهران شناسایی شده که ۶۰/۴ درصد کل جاذبه‌های استان تهران را پوشش می‌دهد. لازم به ذکر است که این طرح طی دو سال توسط ستاد محیط‌زیست و توسعه پایدار شهرداری تهران با همکاری پژوهشکده علوم محیطی دانشگاه شهید بهشتی تهیه گردیده است.

با توجه به این که مدیریت طبیعت‌گردی در حقیقت دولت‌ها را تحت فشار قرار می‌دهد تا طرح‌های مخرب را در این‌گونه مناطق اجرا نکنند؛ لذا اصلاح زیر ساخت‌ها در کشورهای در حال توسعه از نتایج طبیعت‌گردی محسوب می‌شود، زیرا که طبیعت‌گردی باید با حفاظت از محیط‌زیست و عدم آسیب‌رسانی به طبیعت و حفظ تعادل اکوسیستم همراه باشد، که اینها به‌لحاظ محیط‌زیستی برای شهر تهران یک امر مهم تلقی می‌شود.

۵- بررسی تأثیر اکوتوریسم در وضعیت اقتصادی شهر تهران

اهمیت توسعه اکوتوریسم زمانی نمایان می‌شود که بدانیم متوسط زمان سفر ۵۰ درصد اکوتوریست‌های جهان بین ۸ تا ۱۴ روز است و بر اساس آمارها هر اکوتوریست به‌طور متوسط بین یک هزار تا یک هزار و پانصد دلار درآمد ارزی به ارمغان می‌آورد. اگر این آمار با آمار و حجم بالای توانمندی‌های اکوتوریستی تهران سنجیده شود، آنگاه پی می‌بریم که تهران قادر است تا چه مقدار ارز از طریق توسعه اکوتوریست عاید شهر کند. به این ترتیب اکوتوریسم می‌تواند در اقتصاد شهر تهران با توجه به جاذبه‌های زیاد طبیعی‌اش بسیار اثرگذار باشد.

در حال حاضر تهران دارای ۱۶۰ منطقه از مناطق تحت حفاظت سازمان محیط‌زیست است که هدف از این تقسیم‌بندی‌ها حمایت از ارزش‌های طبیعی و بهره‌برداری صحیح از آنهاست. زیرا که در صورت وجود برنامه‌ریزی و بهره‌برداری صحیح سود فراوانی عاید شهر تهران می‌شود.

۶- چالش‌های پیش روی اکوتوریسم

چالش‌های پیش روی اکوتوریسم را می‌توان به دو دسته چالش‌های زیست‌محیطی و چالش‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی تقسیم کرد. از مهمترین عواملی که روی هر دو دسته تأثیرات عمیقی دارند، برنامه‌ریزی صحیح و فرهنگ‌سازی همه‌جانبه به‌همراه فراهم آوری امکانات کافی است.

کارشناسان و صاحب‌نظران دلایل فراوانی را به‌عنوان موانع بر سر راه رشد این صنعت بیان نموده است که مختصراً به هریک از آنها می‌پردازیم:

الف - ضعف مدیریت کلان در صنعت گردشگری: مدیریت کلان در بحث صنعت گردشگری از مهمترین مؤلفه‌های موفقیت در این صنعت نوظهور می‌باشد. با توجه به این که مدیریت کوتاه‌مدت و سطحی‌نگری در صنعت گردشگری جوا بگو نخواهد بود و این صنعت را به مرحله سوددهی نخواهد رساند لذا مدیریت دولتی و دیدگاه‌های سیستم‌های دولتی پاسخگوی نیازهای این صنعت نخواهد بود.

ب - عدم توجه به توسعه منابع انسانی در صنعت گردشگری: یکی دیگر از مشکلات ما در این صنعت عدم توسعه منابع انسانی می‌باشد. بیشتر نیروهای به‌کار رفته در صنعت گردشگری عموماً از لحاظ علمی غیرمرتبط با صنعت گردشگری می‌باشد و فقط با دید تجاری و درآمدزایی بدون توجه به ویژگی‌های این صنعت وارد میدان عمل شده است.

ج - ضعف در اطلاع‌رسانی و تبلیغات در زمینه جذب گردشگر: یکی دیگر از مهمترین عوامل جذب گردشگر از سایر کشورها اطلاع‌رسانی و تبلیغات در خصوص کشور و جاذبه‌های گردشگری آن می‌باشد که متأسفانه سازمان‌ها و نهادهای درگیر با صنعت گردشگری که متولیان اصلی این صنعت می‌باشند در این خصوص فعالیتی بسیار ضعیف دارند.

د - ناآگاهی جوامع محلی نسبت به ارزش‌های جاذبه‌های

طبیعی، فرهنگی و تاریخی خود: آنها باید به این جاذبه‌ها مانند یک دارایی ملی نگاه کنند در غیر این صورت خودشان با دست خودشان آنها را نابود می‌کنند، از سوی دیگر فرهنگ‌سازی بی‌رویه در زمینه معرفی جاذبه‌های طبیعی و رفتن به طبیعت، بدون تأکید بر استانداردهای توریسم مسئولانه، روش صحیح حضور در طبیعت با استفاده از تخصص و اطلاعات شرکت‌های مجاز و متخصص در طبیعت‌گردی خود موجب آلودگی‌های زیست‌محیطی، ضربه به منابع اکوتوریسم و حتی خطر آفرینی برای توریست‌ها می‌شود.

۷- راهکارها و پیشنهادات

بدون تردید در این رهگذر مدیریت‌های مسئول در تشکیلات منابع طبیعی، محیط‌زیست و گردشگری راهی سخت و طولانی را در پیش رو دارد. به نظر می‌رسد که در مرحله نخست این راه، جامع‌نگری، توانمندسازی، تدوین و اجرای مقررات و ترویج و بست فرهنگ گردشگری، جلب مشارکت مردم و توانمندسازی جوامع محلی از الزامات اجتناب‌ناپذیر است.

راهکارهای عملی اکوتوریسم پایدار که در قالب پیشنهادات زیر مطرح می‌گردند می‌توانند ما را در رونق روزافزون اقتصاد کشورمان یاری نمایند که عبارتند از:

۱- افزایش همکاری بین‌المللی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و همکاری با بخش‌های خصوصی و عمومی در تمام سطوح

۲- برنامه‌های توسعه، شامل برنامه‌های آموزشی و تربیتی که مردم را به شرکت کردن در گردشگری طبیعت تشویق می‌کند و جوامع بومی و محلی را برای توسعه و بهره‌برداری مناسب اکوتوریسم توانا می‌سازد. همچنین مشارکت سرمایه‌گذاران را برای توسعه گردشگری و حفاظت میراث طبیعی به‌منظور توسعه حفاظت از محیط‌زیست، منابع طبیعی و میراث فرهنگی افزایش می‌دهد.

۳- فراهم کردن کمک‌های تکنیکی برای کشورهای در حال توسعه و کشورهای با اقتصاد در حال انتقال برای حمایت از توسعه تجارت گردشگری پایدار و سرمایه‌گذاری برای برنامه‌های اطلاع‌رسانی زیست‌محیطی برای پیشرفت گردشگری بومی و ایجاد انگیزه لازم برای پیش‌قدم شدن افراد و گروه‌ها در توسعه این بخش.

۴- کمک به جوامع میزبان جهت سازمان‌دهی و مدیریت

هر یک به تنهایی فقط قسمتی از چرخ‌های این صنعت را به گردش در می‌آورند و در صورت نادیده گرفتن هر یک از این دو بخش قطعاً به بازده مثبت و شکوفایی در این صنعت نخواهیم رسید و حتی بهره‌بردارهای ناپایدار از عرصه‌های طبیعی می‌تواند موجبات نابودی منابع طبیعی را به همراه داشته باشد و هزینه‌های جبران ناپذیری را به کشور تحمیل نماید.

با توجه به این که در سطوح کلان، اکوتوریسم پایدار دو بخش بسیار مهم را به همراه خود خواهد داشت که شامل ارتقاء و افزایش حفاظت از اکوتوریسم طبیعی و همچنین حمایت از اقتصاد بومی و محلی می‌باشد، توسعه این فاکتور مهم ما را در پیشبرد اهداف کشور عزیزمان یاری می‌نماید.

* فوق دکتری علوم اقتصادی و مدرس تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران

** مدرس دانشگاه علامه طباطبائی

بازدیدها جهت جاذبه‌های توریستی‌شان در جهت فراهم کردن حداکثر سود، در حالی که اطمینان بدهند کمترین اثرات منفی بر روی محیط‌زیست و سنت‌ها و فرهنگ بومی ایجاد نخواهد شد که این مهم می‌تواند با حمایت سازمان جهانی گردشگری (WTO) و سایر ارگان‌های وابسته همراه باشد.

۵- بهبود تنوع زیستی، فعالیت‌های اقتصادی و... که شامل تسهیلات دستیابی به اطلاعات و مشارکت در پیدایش تشکیلات آن به‌ویژه در سطوح کوچک و متوسط، می‌باشد.

۸- نتیجه‌گیری

با توجه به وجود فرصت‌های گردشگری فراوانی که در کشور ما موجود می‌باشد باید سعی گردد تا برنامه‌های طبیعت‌گردی و برگزاری سمینارهای مرتبطی را که اخیراً شاهد آن هستیم ادامه یابد. در این صنعت بخش دولتی و خصوصی به همراه هم می‌توانند به نتایج مطلوب برسند و

منابع و مآخذ :

- ۱- بابایی همتی، روشن، «اکوتوریسم، استراتژی تحول اقتصادی در ماسوله» روزنامه جام جم، سال پنجم، شماره ۱۳۷۱، ۱۳۸۳
  - ۲- «توسعه گردشگری یا توسعه فرهنگ گردشگری»، سرمقاله، مجله جنگل و مرتع، دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران، شماره ۷۱
  - ۳- میرسنجری، میرمهرداد، «راهبرد اکوتوریسم برپایه توسعه پایدار» مجله جنگل و مرتع، دانشکده منابع طبیعی دانشگاه تهران، شماره ۷۱
  - ۴- نوروزی، جابر، «اکوتوریسم، درمان دردهای صنعت گردشگری ایران»، روزنامه جام جم، سال هفتم، ۱۳۸۵
- 5-<http://www.frw.org.ir/frmArticle>
6-<http://achilles.blogfa.com/post-36.aspx>
7-<http://www.aftab.ir/business/tourism/ecotourism/world>
8-<http://www.aftab.ir/business/tourism/ecotourism/world/index2.php2>
9-<http://www.aftab.ir/business/tourism/ecotourism/iran>
10-<http://www.aftab.ir/business/tourism/ecotourism/zone>
11-<http://www.aftab.ir/business/tourism/ecotourism/zone/index2.php>
12-hamkelasy.com

برآورد تقاضای گردشگری شهری در ایران

چکیده

بی تردید یکی از مهمترین ابزارهای برنامه‌ریزان در اتخاذ سیاست‌های صحیح و شایسته، شناخت کالاهای مختلف در سبد مصرفی خانوار است. از این وجه یکی از مجموعه کالاهایی که برای مصرف‌کننده شهری، دارای اهمیت است و مدیریت شهری نیز نمی‌تواند نسبت به آن بی‌تفاوت باشد، گذران اوقات فراغت و مسایل مربوط به امور تفریحی و فرهنگی شهروندان است. در این مطالعه، با مدنظر قرار دادن مجموعه کالاهای و خدمات فرهنگی و تفریحی برای شهروندان، هزینه و درآمد خانوار از طریق نتایج طرح آمارگیری، شناسایی شده و در نهایت با توجه به سیستم تقاضای ایده‌آل، رفتار مصرفی خانوارهای شهری در مورد کالاهای مذکور مورد تحلیل قرار می‌گیرد. نتایج تحقیق نشان می‌دهد که کالاهای مرتبط با امور تفریحی، هنوز در بین خانوارهای شهری به‌عنوان کالای لوکس شناخته می‌شوند، ضمن اینکه کالاهای فرهنگی نیز فقط در سه دهک بالای جامعه شهری در ردیف کالای ضروری تعریف می‌گردد. همچنین هزینه‌های مرتبط با رستوران نیز به‌عنوان یکی دیگر از شاخص‌های معرف در مورد گذران اوقات فراغت و مسایل تفریحی، در این مطالعه استفاده شده است. نتایج کشش‌های مرتبط در دهک‌های مختلف درآمدی این شاخص نشان می‌دهد که در دهک‌های میانی و بالای جامعه، کالای فرهنگی از موارد ضروری ارزیابی می‌شود.

علیرضا یآوری *

کامبیز لعل **

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

